

ORASAM

AYLIK BÜLTENİ

Kasım 2021/ Sayı:48

KIRGIZİSTAN CUMHURBAŞKANI CAPAROV TÜRKİYE CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN İLE GÖRÜŞTÜ

Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, İstanbul'da 12 Kasım 2021 tarihinde düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) Devlet Başkanları 8. Zirvesi'nin oturum aralarında, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile görüştü. Cumhurbaşkanı Erdoğan, siyasi, ticari, ekonomik, kültürel ve insani alanlarda iş birliğini güçlendirme üstüne görüşmelerde bulundu. Cumhurbaşkanı Caparov'u sıcak bir şekilde karşılayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye-Kırgızistan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin 2021 yılının Haziran ayında gerçekleştirilen toplantısının ikili ilişkilerin güçlendirilmesine ek bir ivme kazandırdığını kaydetti.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, son 8 ay içinde iki ülke arasındaki ticaret cirosunun 2020 göstergelerine yaklaştığını vurgulayarak, karşılıklı ticaret seviyesini 1 milyar dolara

çıkarma umudunu dile getirdi. Cumhurbaşkanı Caparov da, Zirve'deki üst düzey misafirperverlik ve organizasyon için Türk tarafına teşekkürlerini sundu.

Caparov, iki ülke arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 30. yıldönümü olduğunu hatırlatarak, ticari, ekonomik, kültürel, insani ve diğer alanlarda karşılıklı yarar sağlayan ikili iş birliklerini geliştirmeye duyduğu güveni dile getirdi. Caparov, Kırgız-Türk Yatırım Fonu'nun oluşturulması da dahil olmak üzere daha önce varılan anlaşmaların uygulanmasına özel önem verdiğini; bu fonun, iki ülke arasındaki yatırım ve finansal ilişkilerin genişletilmesinde karşılıklı çıkarı gözettiğini, kamu ve özel sektörden Kırgız ve Türk girişimcilerin kendi finanse ettiği projelerinin uygulanmasına katkıda bulunduğunu belirtti. Kırgızistan ve Türkiye liderleri, ilgili tüm alanlarda yeni iş birlikleri kurmaya karşılıklı olarak hazır olduklarını ifade ettiler.

TÜRKMENİSTAN VE KIRGIZİSTAN ORTAK FON OLUŞTURMA KONUSUNU GÖRÜŞTÜ

Kırgız Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu basın servisinden yapılan açıklamaya göre, Kırgız Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Başkanı Akılbek Caparov, “Avrupa Birliği - Orta Asya” başlıklı ilk ekonomik forum çerçevesinde Türkmenistan Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı Çarı Gılıdov ile bir araya geldi. İlgili haber 6 Kasım günü kabar.kg resmi sitesinde yer aldı.

Akılbek Caparov’un ekonomik forum çalışmalarına katılımlarından dolayı Türkmen tarafına teşekkürlerini ilettiği ve Türkmenistan’ın Orta Asya’da önemli bir ekonomik ortak

olarak görüldüğünü vurguladığı kaydedildi.

Akılbek Caparov bu hususta şunları ifade etti: “Enerji ve ulaşım alanı da dâhil olmak üzere tüm alanlarda karşılıklı olarak verimli iş birliğinin büyük potansiyelini vurgulamaktan memnuniyet duyuyorum. Kırgız Cumhuriyeti, Türkmenistanlı yatırımcılarla iş birliği ve karşılıklı ticareti artırmaya yönelik ortak çabalara her zaman açıktır.”

Türkmenistan tarafı, Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sadır Caparov’un bu yıl Türkmenistan’a yaptığı ziyaretin, Kırgızistan-Türkmenistan iş birliğine yeni ve nitelikli bir ivme kazandırılmasında ve iki halk arasındaki kardeşçe dostluk bağlarının güçlendirilmesinde önemli bir rol oynadığını belirtti.

Taraflar, karşılıklı ticareti artırmak için mevcut potansiyeli ortaya koyan, iki ülke arasındaki ticaret göstergelerinde gözlenen büyümeden duydukları memnuniyeti dile getirdiler.

Akılbek Caparov, enerji iş birliği bağlamında, Türkmen doğal gazının tedarikine yönelik beklentilerle birlikte, devam etmekte olan Türkmen elektriği tedarikinin önemine dikkat çekti.

Ayrıca müzakereler çerçevesinde Kırgız-Türkmenistan Ortak Vakfı’nın kurulması, ulaşım, lojistik ve kültürel ve insani alanlarda iş birliği konuları ele alındı.

KIRGIZİSTAN’DA BAHARDAN İTİBAREN 50 KÜÇÜK SANTRAL (HES) AÇILACAK

Kırgızistan Bakanlar Kurulu Başkanı Akılbek Japarov, Kommersant gazetesine verdiği röportajda, 30 megawatt’a kadar kapasiteye sahip 50 küçük hidroelektrik santralının (HES) neredeyse işletmeye hazır olduğunu söyledi. İlgili haber, Economist.Kg sitesinin resmi web sayfasında 10 Kasım da yer aldı.

Japarov, “Hidroelektrik sektörünü geliştirmek için çalışmalara başlayacağız. Başbakan yardımcısıyken Moskova’daydım ve Hidroenergoprojekt temsilcilerinin ülkemize gelmesini istedim. Böylece hidroelektrik alanında projeler uygulamaya başladık. Petersburg’daki Tasarım Enstitüsü’ne de benzer bir talepte bulunduk. Ayrıca personelimiz Taşkent’teki “Hydroprect” Enstitüsünü ziyaret etti” dedi.

Japarov, Kırgızistan’ın hidroelektrik alanında büyük bir potansiyele sahip olduğunu ve Sovyetler Birliği’nden 3,8 milyar kilovat hidroelektrik ile ayrıldığını belirtti.

Aynı zamanda Japarov: “Önümüzdeki on yıl içinde 6,6 milyar kilovat enerji üretmeye çalışacağız. Önceki

hükümetlerin hatalarını düzeltmek için elimizden geleni yapacağız. Hidroelektrik sektöründe zaten potansiyelimiz olmasına rağmen bunu gösteremedik” dedi. Küçük hidroelektrik santralleri (HES) inşa etme projelerini uygulamakla ilgilenen yatırımcıların çoğunun Rusya’dan olduğunu da sözlerine ekledi.

SADIR CAPAROV TÜRK GİRİŞİMCİLERİ BATKEN BÖLGESİNE YATIRIM YAPMAYA DAVET ETTİ

Cumhurbaşkanlığı basın merkezinden yapılan açıklamaya göre, Sadır Caparov, İstanbul'da Türkiye'nin iş dünyası temsilcileriyle yaptığı toplantıda Batken bölgesine yatırım yapmalarını önerdi. İlgili haber elgezit.kg resmi sitesinde yer aldı.

Cumhurbaşkanı, Türk iş adamlarına bölgeye özel bir statü verildiğini aktardı. Caparov'a göre Batken bölgesine özel statü verilmesi, bölgenin sosyo-ekonomik gelişimi nedeniyle yaşam kalitesini artıracaktır. Böylece yatırım, istihdam ve bölgesel kalkınma sağlanacaktır. Cumhurbaşkanı, ülke mevzuatına uygun olarak bölge topraklarında özel vergi ve yatırım rejimlerinin uygulanacağını da sözlerine ekledi.

Açıklamalara göre, bölgeye yatırım yapan girişimciler dört tür vergide muafiyet sağlanacaktır: emlak vergisi, arazi vergisi, gelir vergisi ve satış vergisi. Bununla birlikte, endüstriyel,

faydalı ve gerekli malların ithalatına ilişkin gümrük vergileri %0'a, gelir vergisi ise %10'dan %5'e düşürülecektir.

Cumhurbaşkanı ayrıca Kırgızistan'ın endüstriyel iş birliğini genişletmeyi, kamu-özel ortaklıklarını geliştirmeyi, tarım sektörünün yanı sıra madencilik ve hafif sanayi, hidroelektrik ve diğer karşılıklı çıkar sektörlerini hedef alan ortak projelerin uygulanmasını önemseyişi de kaydetti.

Türk şirket ve girişimcilerinin Kırgızistan'da mevcut tüm fırsatları kullanabileceklerini, ülkeye değer katacak ortak girişimlere aktif olarak yatırım yapabileceklerini ve Kırgızistan-Türkiye iş birliğinin potansiyelini tam olarak kullanabileceklerini vurguladı. Ayrıca Cumhurbaşkanı Sadır Caparov Türkiyeden gelecek yatırımcıların projelerini teşvik etmek için kapsamlı yardım sağlamaya hazır olduğunu belirtti.

Cumhurbaşkanı, söz konusu toplantının Kırgızistan ile Türkiye arasındaki ikili ticaret ve yatırım ilişkilerinin daha da güçlendirilmesine katkıda bulunacağına duyduğu güveni dile getirdi.

Toplantıda Türkiye iş dünyasının temsilcileri, yatırım iş birliğini artırma konusundaki görüşlerini paylaştılar ve Kırgızistan ekonomisinin çeşitli sektörlerine yatırım yapma fırsatlarıyla ilgilendiler. Türkiye'nin girişimcileri, Kırgızistan ile iş birliğini geliştirmeye ve ortak projeler uygulamaya ilgi duyduklarını ifade ettiler.

Cumhurbaşkanı Sadır Caparov ile yapılan görüşmeye madencilik, inşaat, enerji, bilgi teknolojileri, hafif sanayi, sağlık ve eğitim alanlarında Türkiye'deki büyük şirketlerin temsilcileri katıldı.

TÜRK DEVLETLERİ YATIRIM FONU 1 EYLÜL 2022'YE KADAR KURULACAK

Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbayev tarafından, Türk Devletleri Yatırım Fonunun 1 Eylül 2022'ye kadar kurulacağı, Türkiye ziyareti sonrasında duyuruldu. Dışişleri Bakanı alınan bir dizi karar arasında, Yatırım Fonu kurulmasının Kırgızistan için önemi üzerinde durdu.

Ruslan Kazakbayev: "Türk devletlerinin yatırım fonu oluşturma fikri yeni değil, 2014 yılından bu yana ülkelerimizin gündeminde. Son yıllarda bu yöndeki çalışmaların başlamak üzere olduğunu söyleyebiliriz. İlgili bakanlıklara bu finans kuruluşunu 1 Eylül 2022'ye kadar kurmaları talimatı verildi. Yatırım Fonunun Bıшкеk'te kurulmasını teklif ettiğimizi belirtmek gerekir. Fonun merkezinin ülkemizde olmasını temenni ediyoruz ve ortaklarımızla bu doğrultuda çalışmaya hazırız" dedi.

Ayrıca, Zirvede alınan önemli kararlardan bir diğeri de "Türk Dünyası Vizyonu - 2040" stratejik belgesinin onaylanmasıdır.

Kırgızistan Dışişleri Bakanı, "Belgeyi geliştirmek için Türk Devletleri Teşkilatının tüm üye ülkelerinden uzman gruplar tarafından birçok çalışma yapıldı. Üyeler, teşkilatın 2040 yılına kadar gelişimi için adım adım bir program geliştirdiler" dedi.

KIRGIZİSTAN EKONOMİ BAKANI BANDAR ABBAS LİMANI'NI ZİYARET ETTİ

Ekonomi ve Ticaret Bakanı Daniyar Amangeldiyev'in, Kirgizistan - Özbekistan - Türkmenistan - İran ve Çin'in Şahid Rajai limanını kullanarak ulaşım koridorunun transit potansiyelini artırmak için 14 Kasım'da Bandar Abbas (İran) limanını ziyaret ettiği bildirildi. İlgili haber, Economist.

kg sitesinin resmi web sayfasında 16 Ekim'de yer aldı. Güzergâhın yalnızca Çin Halk Cumhuriyeti'ne (ÇHC) değil, aynı zamanda Güneydoğu Asya ve Basra Körfezi ülkelerine de mal taşımak için kullanılması önerildi.

Ziyaret sırasında bakan, Hormozgan eyaleti valisi Mohandes Mehdi Dustin ve liman başkanı Şahid Rajai ile bir araya geldi. Ekonomi Bakanı, İran yönüne kargo taşımacılığı yapan yerli yük gemilerinin sorunlu konularını dile getirdi.

Aynı zamanda taraflar, Kirgizistan Cumhuriyeti için uygun altyapıya sahip bir arsanın İran tarafından tahsisi konusunu ele almak üzere bakanlıklar arası bir çalışma grubu oluşturmaya karar verdiler.

Ayrıca, İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Amir Abdollahiyan tarafından, İran'ın Kirgizistan'a Bandar Abbas limanında malların her iki yönde transit geçişi ve teslimatı için bir arsa ve ilgili altyapıyı sağlayacağını açıkladığı kaydedildi.

KIRGIZİSTAN'DA ELEKTRİKLİ OTOBÜS ÜRETİLECEK

Tataristan Ticaret ve Sanayi Odasının Kirgizistan'daki Tam Yetkili Temsilcisi İldar Sıdıkov'un Kirgizistan-Tataristan İş Forumu çerçevesinde duyurduğuna göre, Kirgizistan'da elektrikli otobüs üretimi için KAMAZ markasına ait fabrika açılması planlanıyor. İlgili haber, Kabar.kg sitesinin resmi web sayfasında 19 Kasım'da yer aldı.

Kirgizistan Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı Aziz Aliyev ve çalışma ziyareti için Bişkek'e gelen Tataristan Cumhurbaşkanı Rüstem Minnihanov'un katılımıyla Bişkek'te Kirgizistan - Tataristan İş Forumu düzenlendi. Bu forum kapsamında Sıdıkov'un yaptığı açıklamalara göre, taraflar, her iki cumhuriyetin çıkarları doğrultusunda daha kapsamlı, karşılıklı yarar sağlayan işbirliği olanaklarını görüşecekler.

İldar Sıdıkov, "Kirgizistan'da KAMAZ elektrikli otobüs üretimi için bir tesis inşası ve Kirgizistan'ın Kazan Başkonsolosluğu'nun açılması konusunda açık

anlaşmalarımız var" dedi.

Temsilci Sıdıkov, Bişkek'teki forumda Kirgizistanlı girişimcilerin Tataristan iş dünyası ile B2B formatında doğrudan görüşmeler gerçekleştirebileceklerini, iş bağlantıları kurabileceklerini ve ortak projelerin uygulanması için fırsatları ele alabileceklerini de belirtti.

KAZAKİSTAN'IN İLK PETROL VE GAZ BORUSU ÜRETİM TESİSİ AKTAU'DA AÇILDI

Kazpravda.kz, Mangistau bölgesinin valiliğine atıfta bulunarak, bölge başkanı Nurlan Nogayev'in katılımıyla Aktau'da petrol ve gaz endüstrisi için boru üretim tesisi açıldığını bildirdi. Basın servisinden de belirttiği gibi, ülkenin küçük ve orta çaplı (530 mm'ye kadar) çelik boruların dış ve iç yalıtımını üreten ilk tesisidir. İşletme, petrol ve gaz endüstrisinin ihtiyaçlarına yönelik yılda yaklaşık 700 km boru üretecek. Burada en son teknoloji kullanılarak çelik borular için iç ve dış korozyon önleyici kaplamalar üretilecektir. Noviyе Trubniye Tehnologiyi LLP direktörü Mırzabay Ondağan'a göre, yatırım projesinin maliyeti 5 milyar tengedir. Bu kapsamda 200 kişilik istihdam yaratıldı ve işçilere eğitim verildi. Nurlan Nogayev konuyla ilgili şöyle dedi: "Elbası (Nazarbayev), yerel içeriğin geliştirilmesine duyulan ihtiyacı defalarca programa yansıttı. Cumhurbaşkanı da (Tokayev) bize aynı görevi veriyor. Bölgenin petrol ve gaz endüstrisindeki yerel katkısını artırmak için her türlü çabayı göstereceğiz. Böyle bir üretimin başlaması bölgenin sosyo-

ekonomik gelişimine olumlu etki yapmaktadır." Resmi törene aksakallar, iş dünyası temsilcileri, devlet kurumları, Milletvekili Edil Canbırşın, şehir ve bölge maslahat meclisi üyeleri katıldı.

KAZAKİSTAN'DA YEŞİL ENERJİYE 3 TRİLYON TENGE YATIRIM YAPILACAK

Kazakistan Başbakanı Askar Mamin, 9 Kasım'da ülkenin yatırım merkezi toplantısı çerçevesinde yenilenebilir enerji yatırım projelerini değerlendirdi. İlgili haber 9 Kasım'da centralasia.news resmi sitesinde yer aldı.

Yetkililer, son 7 yılda ülkede güneş ve rüzgâr santrallerinden oluşan 126 yenilenebilir enerji tesisinin devreye alındığını açıkladı. Ayrıca, 2030 yılına kadar elektrik üretim sistemindeki yenilenebilir kaynakların payının %3'ten %15'e çıkarılmasının planlandığı vurgulandı. Modern yenilenebilir enerji tesisleri kurulacak ve bu alana yaklaşık 3 trilyon tenge yatırım yapılacak.

Bu aşamada Kazakistan Bakanlar Kurulu, yeni tesislerin aşamalı olarak oluşturulmasına katılım için Birleşik Arap Emirliklerinin «ADQ» ve Fransanın «Total Energies» firmaları ile anlaşmalar yapmıştır. Ortak yatırım projelerinin uygulanması, sera gazı emisyonlarını 8 milyon ton azaltmayı ve 20 milyar kilovat saate kadar yeşil enerji üretimi için ek teknolojik altyapı oluşturmayı amaçlamaktadır.

Yatırımlar ayrıca ulusal sağlık altyapısının modernizasyonuna da yönlendirilecektir. Askar Mamin'in verdiği talimata göre, yenilenebilir enerji kaynaklarının ve sağlık sisteminin geliştirilmesi ile ilgili planlar planlanan zamanlarda sonuçlandırılacaktır.

KAZAKİSTAN'DA 2025'E KADAR 5 ADET PETROL VE GAZ KİMYA TESİSİ AÇILMASI PLANLANIYOR

Kazakistan Ekonomi Bakanı Aset İrgaliyev açıklamasında, Kazakistan'da, 2025 yılına kadar 5 adet petrol ve gaz kimya tesisi kurulacağını bildirdi. İlgili habere, 6 Kasım da Kapital.kz sitesinin resmi web sayfasında yer verildi.

Aset İrgaliyev, Kazinform'a verdiği bir brifingde: "Kazakistan'da kimyasal petrol ve gaz üretiminin geliştirilmesinin bir parçası olarak, kaynak dışı ihracatı artırmak ve iç talebi karşılamak için 2025 yılına kadar 5 büyük yüksek teknolojlili kimyasal petrol ve gaz tesisinin devreye alınması planlanıyor", dedi. İrgaliyev'in açıklamasına göre, kimyasal petrol ve gaz ürünleri üretim hacmi 140 bin tondan 2 milyon tona çıkacak ve ithalat yüzde 87'den yüzde 72'ye düşecek. Bu durumda kimyasal petrol ve gaz ürünleri ihracatı 9 kat artarak 1,4 milyar dolara ulaşacak. Ayrıca, Kazakistan'ın 2025 yılına kadar İmalat sektöründeki işletmelerin payının artırılmasının planlandığı da gelen bilgiler arasında.

KAZAKİSTAN'IN KUZEYİNDE MODERN SERA KOMPLEKSİ KURULACAK

Tarımsal faaliyetlere yönelik yenilikçi proje, NC KAZAKH INVEST JSC'NİN desteğiyle yerli yatırımcı Green Smart Farm tarafından gerçekleştiriliyor. İlgili haber 15 Kasım günü kapital.kz resmi sitesinde yer aldı.

Toplam maliyeti 3,4 milyar tenge olan sera kompleksi, yaklaşık 50 kalıcı iş istihdamı sağlayacak. İlk aşamadaki yıllık kapasite yaklaşık 2.200 ton ürün olacak.

Halihazırda inşaat ve montaj çalışmaları başladı. Yerel yetkililerin de desteğiyle "İş Yolu Haritası - 2025" programı çerçevesinde altyapının kurulması planlanıyor.

Projenin uygulanması 2 aşamadan oluşmaktadır. Bir sonraki aşamada üretim kapasitesinin yılda 4 bin tona çıkarılması planlanıyor. Buna ek olarak, ürünlerin Rusya'ya ihraç edilmesi planlanıyor. KAZAKH INVEST JSC Bölge Müdürü Daniyar Şalabayev bu konuda şunları ifade etti: "Tüm teknolojik ekipmanlar Güney Kore'den ithal ediliyor. Güney Koreli ortaklarla birkaç toplantı yaptık. Bu projenin başarılı bir şekilde başlatılması durumunda, Kazakistan şirketi yabancı ortaklarla diğer müşterek projeleri planlamak için mükemmel bir fırsat bulacak. Bu serada marul, dereotu, maydanoz, kereviz ve diğerleri de dâhil olmak üzere her

türlü bitkiler yetiştirilecek". Kazakistan'ın her bölgesinde, iş adamlarının yatırım projelerini gerçekleştirme fırsatına sahip olduğu bir dizi boş sanayi bölgesi bulunmaktadır.

Böylece, KAZAKH INVEST NC JSC projelerinin gerçekleştirilmesi çerçevesinde yatırımcılar için, özellikle ilgili devlet desteklerinin temini ve ilgili şirketlerle, devlet kurumlarıyla vb. görüşmelerde gerekli tüm hizmetleri sunuyor.

AZERBAJCAN TÜRKMENİSTAN'IN GAZ İHRACATINI DESTEKLEYECEK

Azerbaycan Enerji Bakanı Parviz Şahbazov'un Çarşamba günü Bakü'de Bloomberg'e verdiği demeçte, Avrupa'nın doğal gaz talebine bağlı olarak Azerbaycan'ın Türkmenistan doğal gazını Batı'ya ihraç etmek için Trans-Hazar gaz boru hattını kullanabileceği açıklamasında bulundu.

Business.com.tm sitesinde verilen bilgiye göre, Parviz Şahbazov, "Bunun için alıcılar ve satıcılar arasında yeni anlaşmalar yapmamız gerekiyor" dedi. Doğu ve Güney Avrupa ülkelerinin ve şirketlerinin Azerbaycan'dan gaz satın almakla ilgilendiğini de sözlerine ekledi. Bakan Parviz Şahbazov: "Şu anda potansiyel alıcılarla temas halindeyiz. İleride yeni gaz satış anlaşmalarının imzalanma ihtimali yüksek" dedi.

Aralık 2020'de British Petroleum (BP) öncülüğünde Azerbaycan, Güney Gaz Koridoru üzerinden Şah Deniz sahasından Avrupa'ya 33 milyar dolarlık doğal gaz ihraç etmeye başladı. Aynı zamanda, doğal gaz fiyatları bu yıl rekor seviyelere yükseldi ve Avrupa bu yıl kışa Bloomberg'e göre on yılın en düşük rezerviyle girdi.

Yeni gaz tedarik fırsatları, UGC Danışma Kurulu'nun gelecek yılın başlarındaki yıllık toplantısında ele alınacak. Bu platform, yaklaşık 20 ülkeden şirketleri ve hükümetleri bir araya getiren bir organizasyondur.

Ayrıca, Türkmenistan'ın, Hazar bölgesindeki en büyük gaz üreticilerinden biri ve dünyanın dördüncü büyük doğal gaz tedarikçisi olduğu da gelen bilgiler arasında.

Bu yılın Ocak ayında Türkmen Dışişleri Bakanı Raşid Meredov ve Azerbaycanlı mevkidaşı Ceyhun Bayramov, Hazar Denizi'ndeki Dostluk yatağında ortak hidrokarbon arama ve geliştirme konusunda iki ülke hükümetleri arasında bir mutabakat zaptı imzaladı.

CUMHURBAŞKANI SADIR CAPAROV, TÜRKMENİSTAN DEVLET BAŞKANI GURBANKULU BERDIMUHAMMEDOV İLE BİR ARAYA GELDİ

Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, 12 Kasım'da Türk Konseyi 8. Zirvesi temasları kapsamında Türkmenistan Devlet Başkanı Gurbankulu Berdimuhamedov ile görüştü.

Görüşme sırasında devlet başkanları, ticaret ve ekonomik

etkileşim, enerji sektöründe iş birliği vb. dâhil olmak üzere çok çeşitli ikili iş birliği konularını değerlendirdiler. İlgili haber 12 Kasım günü president.kg resmi sitesinde yer aldı.

Caparov, bu yıl Kırgızistan-Türkmenistan ilişkilerinin kayda değer bir şekilde yoğunlaştığını memnuniyetle kaydetti ve zirve toplantılarında varılan anlaşmaların zamanında gerçekleştirileceğine olan güvenini dile getirdi. Ticaret ve ekonomik iş birliği konularına, iki devlet arasındaki ticaretin çeşitlendirilmesine, karşılıklı ticaretin artırılmasında büyük potansiyelin varlığına değindi.

Caparov, Kırgız tarafının ikili iş birliğinin daha da güçlendirilmesi, geliştirilmesi ve uluslararası kuruluşlar çerçevesinde iş birliği için tüm tedbirleri almaya hazır olduğunu kaydetti. Türkmenistan Devlet Başkanı Gurbankulu Berdimuhamedov, ikili işbirliğinin devam eden gelişimine dikkat çekti ve Kırgızistan ile ikili ve çok taraflı formatlarda işbirliğinin artmasına önem verdiğini ifade etti.

TÜRKMENİSTAN VE TÜRKİYE CUMHURBAŞKANLARI İSTANBUL'DA BULUŞTU

Türkmenistan Cumhurbaşkanı Gurbankulu Berdimuhamedov, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile 12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da görüştü. Türkmenistan liderinin, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin (Türk Keneşi) VIII. Zirvesine katılmak üzere bir çalışma ziyareti ile İstanbul'a geldiği bildirildi.

Türkmenistan resmi basın kuruluşuna göre, iki lider iki ülke arasındaki iş birliğinin şu anki durumu ve beklentiler hakkında görüş alışverişinde bulunduktan sonra iş birliğini daha da güçlendirmeye hazır olduklarını teyit ettiler.

Öncelikli iş birliği alanları arasında ticaret, ekonomi, enerji, sanayi, ulaştırma ve iletişim, inşaat sektörü ve diğer alanların yer aldığı kaydedildi.

Görüşmede Türkmenistan ve Türkiye Cumhurbaşkanı bölgesel ve küresel gündem hakkında görüş alışverişinde de bulundular ve tarafların uluslararası kuruluşlar çerçevesinde yapıcı iş birliğini sürdürme niyetinde olduklarını vurguladılar. Cumhurbaşkanı ayrıca Türk Konseyi VIII. Zirvesi'nin gündemini de görüştüler. Türkmenistan'ın Konseye

gözlemci olarak katılma kararının, çok çeşitli alanlarda etkili devletlerarası iş birliğinin daha da geliştirilmesine katkıda bulunacağına dair görüşlerini dile getirdiler.

Ayrıca, görüşmenin sonunda, Cumhurbaşkanı Gurbankulu Berdimuhamedov ve Recep Tayyip Erdoğan'ın, iki ülke arasındaki iş birliğinin tam olarak geliştirilmesine desteklerini teyit ettikleri bildirildi.

TÜRKMENİSTAN-KAZAKİSTAN ULAŞIM İŞ BİRLİĞİNİ GELİŞTİRME OLANAKLARINI ELE ALDI

Türkmenistan'ın Kazakistan Büyükelçisi Batır Recepov, cuma günü Kazakistan'ın ileri gelen lojistik şirketlerinin temsilcileri ile bir araya geldi. Görüşmede iki ülke arasında ulaşım ve lojistik iş birliğini geliştirme olasılıkları masaya yatırıldı. İlgili haber, Türkmenistan resmi basınında yer aldı.

Haberde belirtildiği gibi, Kazakistan tarafından görüşmeye

Astyk Trans anonim şirketi, Iskomtrans, Semurg Invest, KTZ Express JSC, Multimodal Company, TransLogistic Group gibi şirketlerin yanı sıra Kazakistan Ticaret ve Entegrasyon Bakanlığı'nın temsilciler katıldılar.

Türkmenistan'ın Kazakistan Büyükelçisi, katılımcılara Türkmenistan'ın ulaşım ve lojistik sektöründe son dönemlerde elde edilen başarılar, aynı zamanda Aşkabat-Türkmenabat Otoyulu'nun Aşkabat-Tecen kesiminin devreye alındığını bildirdi. Büyükelçi ayrıca Türkmenbaşy Uluslararası Limanı, Türkmenawtoulaglary, (Türkmenotoaraçları), Türkmenemiryollary (Türkmenemiryolları) ve Türkmenhowayollary (Türkmenhavayolları) Ajanslarının mevcut potansiyelleri ile ilgili bilgi verdi.

Kazakistan lojistik şirketlerinin temsilcileri buna karşılık, transit kargo taşımacılığında bilgi alışverişine ilişkin işbirliğini pekiştirme önerisinde bulunarak, Türkmenistanlı meslektaşları ile işbirliğine hazır olduklarını dile getirdiler.

Bu yılın ekim ayı sonunda Kazakistan Devlet Başkanı Kasım Cömert Tokayev resmi ziyaretle Türkmenistan'a geldi. Ziyaret sırasında Türkmenistan-Kazakistan görüşmeleri gerçekleştirildi ve birçok ikili belge imzalandı.

TÜRKMENİSTAN'DA 5 BİN TON PAMUK İŞLEME KAPASİTELİ TEKSTİL KOMPLEKSİ AÇILDI

Türkmenistan Devlet Başkanı Gurbanguli Berdimuhamedov, çarşamba günü Ahal vilayetinin Babadayhan ilçesinde inşa edilen ve yıllık 5 bin ton ince lif pamuk işleme kapasitesine sahip yeni tekstil kompleksinin açılış törenine katıldı.

Türkmenistan resmi medyasında yer alan habere göre, açılış törenine Milli Konsey Meclis Başkanı, Milli Konsey Halk Meclisi Başkan Yardımcısı, Başkan Yardımcılarının yanı sıra askeri ve kolluk kuvvetlerinin, Bakanlıklar ve Dairelerinin yöneticileri, Ahal Vilayet Valisi, sivil toplum kuruluşları ve medya temsilcileri katıldılar.

Ayrıca Belçika, Japonya, Almanya, İsviçre'nin tekstil şirketleri ve Uluslararası Standardizasyon Kurumu'nun (ISO) temsilcileri törene video iletişimi yolu ile katılarak, Türkmenistan Lideri'ni yeni açılan tekstil kompleksine verilen sertifikalar ve lisanslardan ötürü kutladılar.

Haberde belirtildiği gibi, proje maliyeti toplam 151 milyon 800 bin ABD doları olan Babadayhan Tekstil Kompleksi bünyesinde iplik, boya, dikiş ve kumaş olmak üzere dört üretim tesisini barındırıyor.

Toplam 20 hektarlık bir alanı kaplayan modern tekstil kompleksinde çalışmaların istenilen düzeyde yürütülmesi için, üretim tesisleri haricinde iki katlı idare binası, çeşitli depolar,

trafolar, tamir atölyesi ve itfaiye ünitesi bulunmaktadır. Ayrıca 450 kişi kapasiteli yemekhane, spor etkinlikleri sahası, iki adet iki katlı ve 16 kişi kapasiteli misafirhane gibi personelin verimli çalışması ve dinlenmesine yönelik koşullar oluşturuldu. Bilindiği gibi, Babadayhan Tekstil Kompleksi'nin inşaatına Türkmenistan Devlet Başkanı'nın 2018 tarihli Kararı uyarınca başlandı ve "Türkmenistan Devlet Başkanı'nın 2018-2024 Yıllarında Türkmenistan'ı Sosyo-Ekonomik Açıdan Kalkındırma Programı" çerçevesinde inşa edildi.

9 AYDA ÖZBEKİSTAN'I 1.2 MİLYON TURİST ZİYARET ETTİ

2021 yılının ilk dokuz ayında Özbekistan'ı 1,2 milyon yabancı turist ziyaret etti. Bu haber, Özbekistan Turizm ve Spor Bakanlığı basın servisi tarafından bildirildi. İlgili haber, CentralAsia.media. news sitesinin resmi web sayfasında 9 Eylül tarihinde yer aldı.

Bakanlık, turizm hizmetlerinden 273 milyon dolar kazandığını söyledi.

2021'de bazı Batı Avrupa, Amerika ve BDT ülkelerinde turist akışı beklentileri aştı. Hindistan, Japonya, Çin ve Güneydoğu Asya'ya turist akışı azaldı. Bunun temel nedeni pandeminin getirdiği kısıtlamalardır.

Ayrıca, Özbekistan'ın bu yılın ilk dokuz ayında turizm işini desteklemek için 6,5 milyar sum (600.000 dolardan fazla) ayırdığı bildiriliyor.

TÜRKİYE, ÖZBEKİSTAN'DA EN ÇOK ŞİRKET KURAN ÜLKE OLDU

Özbekistan Devlet İstatistik Komitesi verilerine göre, ocak-ekim döneminde ülkede 321 şirket kuran Türkiye, yabancı sermayeyle en çok şirket kuran ülkeler sıralamasında ilk sırada yer aldı.

İstatistik verilerine göre, yılın 10 ayında ülkede toplam 1808

yabancı sermayeli şirketin faaliyete geçmesiyle 1 Kasım itibarıyla ülkedeki yabancı sermayeli şirketlerin sayısı 13 bin 283 oldu.

Türkiye'nin ardından 296 şirket ile Rusya ikinci, 219 şirket ile Çin üçüncü oldu. Kazakistan sermayesiyle 166, Güney Kore sermayesiyle de 80 şirket kuruldu.

Yabancı sermayeli şirketler en çok Taşkent, Semerkant, Surhanderya ve Fergana'ya ilgi gösterirken yabancı iş adamları özellikle sağlık, sanayi, ticaret, bilişim teknolojileri, inşaat ve tarım sektörlerine yatırım yaptı.

1 Kasım itibarıyla ülkedeki yabancı sermayeli işletmelerin sayısı 13 bin 283 olarak hesaplandı ve bu çerçevede Rus sermayeli şirketlerin sayısı 2 bin 335, Çin sermayesi ile kurulan şirketler sayısı 1942, Türk sermayeli işletmeler sayısı 1830, Kazakistan sermayeli işletmeler sayısı ise 1056 oldu.

Geçen yıl ülkede yabancı sermayeli 1 bin 490 işletme kuruldu. 1 Ocak 2021 itibarıyla da ülkedeki yabancı sermayeli şirketlerin toplamı 11 bin 475'e ulaşmıştı.

ÖZBEKİSTAN VE TÜRKMENİSTAN ÇİN'DEN AVRUPA'YA YÜK TAŞIMACILIĞINI GELİŞTİRMEYİ PLANLIYORLAR

Özbekistan ve Türkmenistan, Türkmenbaşı Uluslararası deniz limanı üzerinden "Çin-Kırgızistan-Özbekistan-Türkmenistan-Azerbaycan-Gürcistan-Türkiye-Avrupa" güzergâhı üzerinden yük taşımacılığı için elverişli koşullar oluşturmayı amaçlamaktadır.

Özbekistan Ulaştırma Bakanlığı basın servisinden yapılan bildiriye göre, ilgili konu Perşembe günü Özbekistan Ulaştırma Bakan Yardımcısı Abdusamat Muminov ve Türkmenistandemireller Ajansı Başkanı Azat Atamuradov'un katılımıyla düzenlenen Özbekistan-Türkmenistan Ulaştırma Çalışma Grubu toplantısında görüşüldü.

Toplantıda ulaştırma ve lojistik alanında iş birliğinin geliştirilmesi, özellikle Özbekistan-Türkmenistan-İran-Umman uluslararası transit ve taşımacılık koridorundaki tüm katılımcılarla Aşkabat Anlaşması çalışmalarının yeniden canlandırılması perspektifleri değerlendirildi. Ayrıca, yeni COVID-19 koronavirüs pandemisi ile bağlantılı olarak kapatılan sınır kontrol noktalarının çalışmalarının yeniden

başlatılması konusu ele alınmıştır.

Asya-Pasifik ülkeleri-Çin-Kırgızistan-Özbekistan-Türkmenistan-Azerbaycan-Gürcistan Avrupa uluslararası multimodal rotasını geliştirmeye yönelik anlaşmaların Aralık 2019'da Taşkent'te kabul edildiğini hatırlatalım.

ÖZBEKİSTAN HAFİF ZIRHLI ARAÇ ÜRETİMİNE BAŞLIYOR

Özbekistan Savunma Sanayii Devlet Komitesi'nin basın servisinden yapılan açıklamaya göre, Özbekistan'da yerel işletmelerden birinde "sıfırdan" geliştirilen hafif zırhlı Qalqon («Kalkan») aracının seri üretimi başladı.

Açıklamaya göre araç, güvenlik kurumları ve devlet kurumları temsilcileri tarafından düzenlenen tüm pratik testleri başarıyla geçti. Bakanlıktan yapılan açıklamada, "Uzmanlar, aracın taktik ve teknik özelliklerinin silahlı kuvvetlerin gereksinimlerine ve tanınan uluslararası standartlara uygunluğunu doğruladı" denilmektedir. Üretilen araçlar ülkenin Silahlı Kuvvetleri birimlerine gönderilecek.

Qalqon sekiz kişi kapasitelidir. Hem personelin taşınması hem de yaralıların tahliyesi için, kargo teslimatı, keşif yapmak, şehirlerin (yerleşim yerlerinin) güvenliğini sağlamak üzere özel operasyonlar yürütmek için kullanılabilir.

Bu yılın Ocak ayında, özellikle Qalqon olmak üzere zırhlı araçların üretiminin, Taşkent bölgesinin Nuraşan şehrinde organize edilmesi planlandığı bildirildi. Projenin 55 milyon dolar olduğu tahmin edildi.

OCAK-EKİM AYLARINDA TÜRKMENİSTAN-ÖZBEKİSTAN TİCARET HACMİ YÜZDE 24 ARTTI

Bu yılın ocak-ekim aylarını kapsayan dönemde Özbekistan ile Türkmenistan arasındaki ticaret hacmi 555 milyon 700 bin ABD dolarına tekabül etti. Bu rakam, geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre yüzde 24 fazladır.

Özbekistan Devlet İstatistik Komitesi'nin pazartesi günü yayınladığı rapora göre, geçtiğimiz yılın ilgili döneminde iki komşu ülke arasındaki ticaret hacmi 422 milyon 800 bin ABD dolarını geçmişti. Türkmenistan, Özbekistan'ın ilk 10 ticari

ortağı arasında yer alıyor.

Bu yılın ilk 10 ayında Özbekistan'ın Türkmenistan'dan ithalatı 404 milyon ABD dolarını aştı. Aynı zamanda, Türkmenistan'a toplam 151 milyon 500 bin ABD doları değerinde mal ihraç etti.

Bu dönemde Özbekistan'ın dış ticaret hacmi 32 milyar 600 milyon ABD dolarına çıktı ve 2020 yılının aynı dönemine göre 2 milyar 500 milyon ABD doları, başka bir deyişle yüzde 8,5 arttı.

Aynı dönemde Özbekistan'ın dış ticaret hacmindeki en büyük paya 6 milyar ABD dolarını aşan ticaret hacmi ile Çin sahip oldu. Özbekistan'ın Çin'e ihracatı 2 milyar ABD dolarını, Çin'den ithalatı ise 4 milyar ABD dolarını aştı.

Bu yılın ilk 10 ayında Özbekistan'ın diğer ticari ortakları arasında Rusya (yaklaşık 5 milyar 900 milyon ABD doları), Kazakistan (3 milyar 160 milyon ABD dolarından fazla), Türkiye (2 milyar 710 milyon ABD dolarından fazla), Güney Kore (1 milyar 520 milyon ABD dolarından fazla), Kırgız Cumhuriyeti (773 milyon 800 bin ABD doları), Almanya (652 milyon 200 bin ABD doları), Ukrayna (526 milyon 600 bin ABD doları) ve Afganistan (524 milyon 200 bin ABD doları) yer aldı.

Türkmenistan ile Özbekistan arasındaki ticaret hacmi, 2020 yılında 527 milyon ABD dolarına tekabül etti.

ÖZBEKİSTAN GÜNEŞ VE RÜZGÂR SANTRALLERİNİN GÜCÜNÜ 8000 (MW) ARTIRMAYI PLANLIYOR

Özbekistan, 2022-2024 yılları arasında elde edilen 3 milyar dolarlık yabancı yatırım ile toplam kapasitesi yaklaşık 3.000 (MW) megavat olan 10 güneş ve rüzgâr santrali kurmayı planlıyor. İlgili haber, Özbekistan Cumhurbaşkanı

Şevket Mirziyoyev tarafından 22 Kasım'da gerçekleştirilen toplantının ardından bildirildi.

Cumhurbaşkanı Mirziyoyev, Glasgow'daki Uluslararası İklim Zirvesi'nde, Özbekistan'ın 2010'a kıyasla 2030 yılına kadar sera gazlarının payını %35 oranında azaltmak için bir girişimde bulunduğunu duyurdu.

Bu girişim kapsamında, 2026 yılına kadar güneş ve rüzgâr santrallerinin toplam kapasitesini 8.000 (MW)'ye çıkarmak için adımlar atılacağı belirtildi.

Toplantıda Özbekistan'daki ilk güneş enerjisi santralının ağustos ayında Navoi bölgesinde hizmete girdiği kaydedildi. Gelecek ay Semerkant'ta benzer bir istasyon daha hizmete gireceği açıklandı.

Ayrıca, önümüzdeki yıl Harezm, Buhara, Kaşkaderya, Namangan ve Fergana bölgelerinde toplam 900 megavat kapasiteli 5 güneş enerjisi santralının daha yapım ihalesi tamamlanacağı da gelen bilgiler arasında.

FRANSIZ KONSORSİYUMU ÖZBEKİSTAN'DA YENİ BİR TERMİK SANTRAL İNŞA EDECEK

Özbekistan Enerji Bakanlığı, Sırdarya bölgesinde Électricité de France (EDF), Nebras Power ve Sojitz şirketlerinin gaz türbinli elektrik santrali yapımı ihalesini kazandığını duyurdu. İlgili haber 24 Kasım günü centralasia.media resmi sitesinde yer aldı.

Power-eng.com'a göre, Fransız enerji şirketi EDF, Katarlı Nebras ve Japon şirketi Sojitz, elektrik satın almak, finanse etmek ve yeni bir enerji santrali inşa etmek için Özbekistan Ulusal Elektrik Şebekeleri (JSC) ile 25 yıllık bir sözleşme imzaladı. 1200-1600 MW kapasiteli kombine gaz türbini santrali, eski nesil santrallere göre iki kat daha verimli olacak. Söz konusu santral doğal gaz tüketiminden tasarruf sağlayacak ve karbon emisyonları azaltacaktır.

Sırdarya'da bir termik santralin inşası, ülkenin eski enerji altyapısını modernize etmeye ve Özbekistan'daki gaz tüketiminden kaynaklanan karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik genel stratejisinin bir parçası.

Reuters'e göre şirket, 25 yıl boyunca 1.560 megavatlık

elektrik santralının tasarımı, finansmanı, inşaatı, devreye alınması ve işletilmesinden sorumlu olacak. Özbekistan hükümeti, Surhandarya bölgesinin Angora ilçesindeki istasyon için 150 hektarlık arazi tahsis etti. İstasyonun 2024 yılı sonunda faaliyete geçmesi bekleniyor.

ÖZBEKİSTAN CUMHURBAŞKANI YENİ TEKSTİL İŞLETMESİNİ ZİYARET ETTİ

Devlet başkanının basın servisi, 23 Kasım'da Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev'in başkent Şayhantahur semtinde bulunan Real Tex Taşkent tekstil işletmesini ziyaret ettiğini bildirdi. İlgili haber 24 Kasım günü centralasia.news resmi sitesinde yer aldı.

Real Tex Tashkent LLC, altı aydan kısa bir süre önce Mayıs ayında çalışmaya başladı. Bu kadar kısa bir sürede işletme tarafından 390 milyar som değerinde mal üretildi. İşletmenin atölyeleri, iplik, düz ve baskılı kumaşların yanı sıra bitmiş tekstil ürünleri gibi en kaliteli ürünleri üretmeyi mümkün kılan modern eğirme, dokuma, boyama ve dikiş ekipmanlarıyla donatılmıştır.

İşletmenin kapasitesi, yılda 22 bin tona kadar iplik ve yaklaşık 6 milyon metre kumaşın üretilmesini sağlamaktadır. Tekstil kompleksinin yapım maliyeti 50 milyon ABD doları teşkil etmektedir.

Tesise yaptığı ziyarette Özbek lideri atölyeleri inceledi ve fabrikadan üretilen ürünleri inceledi, ardından başkent

hokim (vali) ve mahalle başkanlarının katılımıyla bir toplantı düzenledi. Toplantı gündeminde ilçelerin hokim yardımcılarının ve mahallelerdeki Taşkent hokiminin çalışmaları ile ilgili konular yer aldı. Devlet Başkanına göre, her seviyedeki hokim yardımcılarını, işsizliğin azaltılmasına, özel sektörün gelişmesine ve gençlik girişimlerinin desteklenmesine yönelik reformların temelini oluşturmalıdır.

TAŞKENT'TE ÖZBEKİSTAN-KIRGIZİSTAN KALKINMA FONU'NUN ÇALIŞMALARI ELE ALINDI

Özbekistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Dnyo bilgi ajansının 28 Kasım günü yaptığı açıklamaya göre, Özbekistan Yatırım ve Dış Ticaret Bakanı Başbakan Yardımcısı Sardor Umurzakov ve Özbekistan-Kırgız Kalkınma Fonu Yönetim Kurulu Başkanı Ulukbek Karmışakov, bir gün önce Taşkent'te vakfın faaliyetlerinin düzenlenmesi konularını görüştüler.

Toplantıda, daha fazla finansman için gelecek vaat eden projelerin değerlendirilmesine ve seçimine dikkat edildi. Özellikle, fon yönetiminin şu anda tarım, hayvancılık, bahçecilik, ipekböceği yetiştiriciliği, yapı malzemeleri üretimi, ilaç alanlarındaki yatırım projelerinin bir listesini hazırladığı kaydedildi. Özbekistan ve Kırgızistan'ın sınır bölgelerinde ortak ticaret ve lojistik komplekslerin kurulması olanakları da incelenmektedir.

Taraflar ayrıca, bireysel projelerin avantajlarını esaslı bir şekilde görüştüler ve iki taraflı etkileşime ilişkin nihai proje listesinin oluşturulması için ekonomik etkileri göz önünde bulundurularak, söz konusu projelerin hayata erken geçirilmesi amacıyla daha ileri adımların ana hatlarını çizdiler.

Ayrıca, toplantının ardından, onaylanan projeler için fon açılmasını hızlandıracak, fonun iç organizasyonu ve operasyonel faaliyetleri ile ilgili bir dizi konu üzerinde anlaşmaya varıldı.

Orta Asya Haberleri

*Bültenlerimize internet sayfamızdan ulaşabilirsiniz:
orasam.manas.edu.kg*

KTMÜ Adına Sahipleri:

Rektör Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN,
Rektör Vekili Prof. Dr. Asılbek KULMIRZAYEV

ORASAM Adına Genel Yayın Yönetmeni:

Prof. Dr. Yunus Emre GÜRBÜZ

Editör: Mehmet Yahya ÇİÇEKLİ

Sayfa Tasarımı: Özlem GÜL

Yayına Hazırlayanlar:

Maksat ACIKAN uulu, Zalina ADOBAŞEVA, Özlem
GÜL, Aykanış SURANBAYEVA, Nurmira ABDİMALİK
kızı, Emrah MİRA, Hadica ALIMBEKOVA

Yazışma Bilgileri: KTMÜ, ORASAM, Cengiz Aytmatov
Yerleşkesi, Bişkek
Tel: (0996) 0312-25-31-28

Orta Asya ülkelerinden Kırgızca, Türkçe, Rusça,
İngilizce günlük haberler için sitemize bakabilirsiniz:

orasam.manas.edu.kg

Bizi ayrıca Facebook, Instagram,
Twitter'dan da takip edebilirsiniz.

Yerel Süreli Yayın No: ISSN 1694-7994

orasammanas